

**Ovocné dřeviny jako součást dřevinných formací
v kulturní zemědělské krajině
projekt OP RLZ: CZ.04.1.03/3.3.11.1/2622**

Ovocnářství České republiky

Charakteristika a typy extenzivních výsadeb

**TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM EU
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY**

*„Ovocnictví jest v zemědělství
poesíí pěstování rostlin,
tak jako jest včelařství
poesíí chovu domácích zvířat“.*

Dr. František Švec, 1924

SOUČASNÝ STAV OVOCNÁŘSTVÍ V ČR

- Produkční (tržní) výsadby intenzivního typu
→ ovoce čerstvé i na zpracování
- Vysoký podíl produkce ovoce z extenzivních výsadeb
 - staré extenzivní sady (stromořadí)
 - zahrádky (tradice zahrádkaření)→ ovoce na zpracování
- Vysoký podíl ovoce z dovozu
→ čerstvé ovoce

Dovoz jablek do EU

ze zemí jižní polokoule:

- Chile, Brazílie, Nový Zéland
- Argentina, Jihoafrická republika

Dovoz jablek do ČR

- ročně 30 – 50 tisíc tun
- Polsko

Export jablek z ČR

- 40 - 80 tisíc tun
- především ovoce pro průmyslové použití

Zpracovatelský průmysl v ČR

- Kritická situace
- Ve větší míře moštová jablka
 - jablečné koncentráty a dětská výživa

Dovoz

- Sušené švestky, jablka a meruňky - 100 mil. Kč
- Marmelády z ovoce mírného pásma - 100 mil. Kč
- Kompoty z ovoce mírného pásma - 80 mil. Kč

Celková produkce ovoce v ČR (rok 2004)

Typ sadů	Využití ovoce	Produkce (tuny)	Produkce (%)
Intenzivní sady	konzumní ovoce	73 000	36
	pro zpracování	130 854	64
Intenzivní sady celkem		203 854	47
Extenzivní sady	pro zpracování	60 937	26
	samozásobení	119 186	51
	neuplatněno	51 626	23
Extenzivní sady celkem		231 749	53
CELKEM		435 603	100

Zdroj: MZe ČR - Situační a výhledová zpráva –ovoce (září 2005)

Charakteristika INTENZIVNÍCH výsadeb

- Nízké pěstitelské tvary
- Velký počet stromů na jednotce plochy (2000 ks/ha)
- Pěstitelský systém: štíhlá vřetena (zákrsky, palmety)
- Slabě vzrůstné typové podnože
- Většinou náročné odrůdy
- Vysoká úroveň agrotechniky
(výživa, hnojení, řez, ochrana, závlaha, kultivace)
- Rychlý vstup stromků do plodnosti
- Vysoké a pravidelné výnosy
- Relativně krátká životnost výsadeb 10-15 (20) let
→ obnova sortimentu (reakce na požadavky trhu)

Přísné tvary

Čtvrtkmenny

Štíhlá
vřetena

Intenzivní výsadby v krajině

Výsadba štíhlých větven třešní

Vedení s opěrnou konstrukcí

Výsadba zákrsků hrušní

Charakteristika EXTENZIVNÍCH výsadeb

- Kmenný tvar stromů (polokmeny, vysokokmeny)
 - Širší spony
 - Méně náročné ovocné druhy a odrůdy
 - Vzdutné, generativně množené podnože
 - Nízká úroveň agrotechniky
 - *použití mechanizace*
 - *výživa a hnojení*
 - *závlaha*
 - *kultivace*
 - *ochrana vůči chorobám a škůdcům*
 - *frekvence a intenzita řezových prací*
- = low in-put systém

- Pozemek nebývá oplocený
- Obvykle celoplošné zatravnění
- Zakládány často na zemědělsky problematicky využitelných plochách (vyšší polohy, svahy)
- Stromy dlouhověké
- Plodnost pozdní, nižší, často střídavá
- Náklady na ošetřování výrazně nižší
- Produkce ovoce
 - záliba
 - vedlejší finanční příjem
- Ztráta produkční funkce
- Krajinářský význam

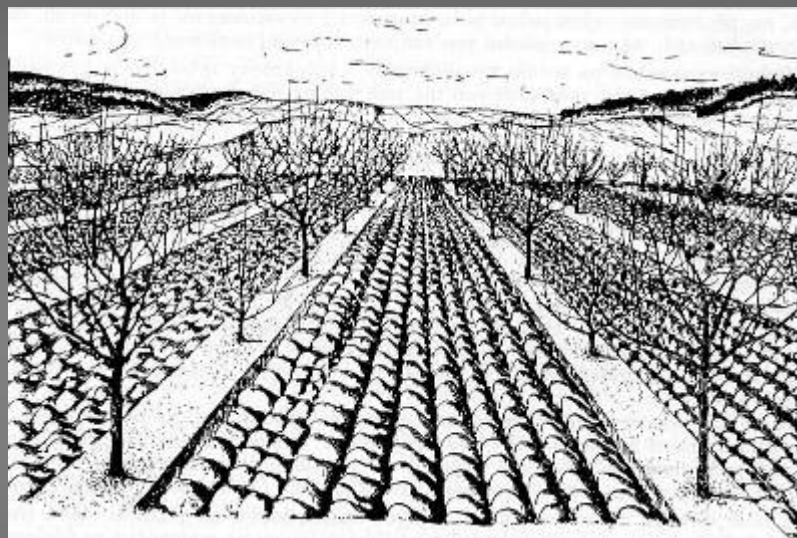
Porovnání působení extenzivního sadu (*vlevo a vpravo*)
a intenzivního sadu (*uprostřed*) v krajině

Typy extenzivních výsadeb

Polní sady

- často druhově smíšené
- převládají kmenné tvary
- staré i novější odrůdy
- dosadba mladých stromků
- využití meziřadí:

*a) pěstování jiných zemědělských plodin
- polní plodiny, pícniny, zelenina apod.*

b) zatravnění

Selské sady

- podkultura chybí
- většinou zatravněné

Venkovské zahrady

- různá výška stromů i kmenů
- celoplošné zatravnění
- kultivace v okolí stromků

- druhová a odrůdová pestrost
- častěji oplocené

Výsadby na loukách a pastvinách

- stromy výhradně na kmenných tvarech
- mladé stromky chráněny proti okusu zvěří
- výsadby do oplůtků

Výsadby podél komunikací

- *silniční stromořadí*
 - *výsadby podél polních cest*
- *starší výsadby (poválečné období)*
 - *dříve velký hospodářský význam*
 - *v současnosti význam estetický a orientační*

- rozvoj automobilismu - nové výsadby nežádoucí
 - snižují bezpečnost provozu
 - znečišťují vozovku
 - nízká kvalita ovoce
- problémovost vlastnických vztahů

Stromořadí podél toků a vodních ploch

Vliv vodní plochy

- *pozitivní*
 - odraz světla → vybarvení ovoce
- *negativní*
 - ochlazování → mrazové poškození

Rozptýlená zeleň

- stromy se vyskytují nahodile a roztráštěně
- významné uplatnění v krajině

Solitéry

Vápenice (Moravské Kopanice)
semenáč hrušně

Nedašova Lhota (jižní Valašsko)
hrušeň 'Zelenky'

Sebranice (Boskovicko)
hrušeň

Nedašova Lhota (jižní Valašsko)
300letá oskeruše

➤ výsadby v sídlech

- návsi, dvory, budovy
- sakrální stavby
- železniční násypy ...

Výsadby ve vyšších a podhorských polohách

- méně náročné ovocné druhy a odrůdy

➤ funkce protierozní

TYPY VÝSADEB PODLE HUSTOTY VYSAZENÝCH STROMŮ

Uzavřené výsadby

Otevřené výsadby